

PREFAȚĂ

Lucrarea de față reprezintă al doilea volum din ciclul „Puterea economică în istoria lumii”, lansat în 2014, și conține o cercetare multidisciplinară - economică, geoistorică, geopolitică și juridică - asupra perioadei 1914-1939, un sfert de secol în care omenirea a cunoscut evoluții, tensiuni și conflicte de asemenea densitate și intensitate, încât au marcat definitiv istoria lumii, generând evenimente și prefaceri ale căror urmări și influențe dăinuie și astăzi.

În numai 25 de ani, omenirea a fost zdruncinată de cea mai sângeroasă și mai distrugătoare conflagrație pe care a cunoscut-o istoria de până atunci, iar economia mondială, cu ierarhiile puterii, răsturnate după „Marele Război”, a trecut prin experiența celei mai violente crize economice din întreaga istorie a omenirii. După un război care a devastat și pustiit Europa, marcându-i memoria cu orori indescriptibile (care au fost comemorate de către țările beligerante, cu respect, cu plecăciune și mândrie națională, la 100 de ani de la evenimente) și după anii postbelici, cu schimbările lor profunde în arhitectura politică a lumii, cu frustrările Păcii de la Versailles, istoria societății moderne, abia ieșită din Marele Război (1914-1918), a intrat în Marea Criză (1929-1933); după un deceniu de refacere și reconstrucții din care nu au lipsit crizele anuale, dar și anii de prosperitate, cu excese și nebunii, economia capitalistă a traversat fazele marelui ciclu economic și a primit loviturile năprasnice ale Marii Crize - crah, criză financiară, criza economică, criza generală -, reclamând reflecții asupra capacității modului de producție capitalist de a asigura societății umane echilibrele, prosperitatea și echitatea socială de care are nevoie, pentru o dezvoltare continuă și armonioasă.

Cititorul se întâlnește în paginile cărții cu propria cercetare a autorilor, în care recursul la istorie are loc, în mod necesar, pentru a fixa evenimentele în cadrul și cronologia lor; nu este o carte de istorie, care ar fi peste puterile autorilor, dar, fără istorie, evenimentele și evoluțiile nu pot fi înțelese, în conținutul, logica și interdependența lor. În timp ce Marele Război a lăsat lumea capitalistă pradă dificultăților economice și sociale, tensiunilor și conflictelor politice latente, în cealaltă parte a lumii, în Estul Europei, revoluția rusă, botezată de recuperatorii ei bolșevici drept „Marea Revoluție din Octombrie”, marca o ruptură în sistemul capitalist mondial și aducea la putere soldați, muncitori și țărani, pentru a construi un regim nou și diferit, în care politicul avea să treacă pe prim-plan - dictatura proletariatului. Un capitol separat este dedicat acestui nou tip de putere, experimentat, pentru prima dată, în fosta Rusie imperială, ai cărei soldați au părăsit frontul în 1917 și, împinși de sărăcie, disperare, dorul de casă și familie, au revenit în grabă și dezordine spre locurile natale, cu pușca într-o mână și cu sticla de votcă

în cealaltă. Cititorul va găsi o analiză a mecanismelor noului tip de orânduire socială, în etapizarea ei postbelică: comunism de război, N.E.P., construirea socialismului, cu cei trei piloni caracteristici: colectivizarea forțată, industrializarea masivă și planificarea centralizată a economiei. În timp ce lumea occidentală se zbătea în sărăcia și violența anilor de mare criză 1929-1933, Uniunea Sovietică ieșise din faza leninistă a istoriei sale și, sub bocancul noului țar, Iosif Vissarionovici Stalin, realiza progrese industriale reale și spectaculoase, care au atras atenția și simpatia unei mari părți a clasei muncitoare din lumea capitalistă. Nutrim convingerea că oferim cititorului posibilitatea de a reconstitui și înțelege mijloacele și căile prin care marxism-leninismul de tip stalinist a transformat Rusia agrară și înapoiată într-un stat puternic, o nouă putere economică, politică și militară, pe harta interbelică a lumii; și, dincolo de cifre și statistici, omul sovietic intra în istorie, cu o nouă conștiință politică, cu încredere și obediență față de Partidul Comunist și tot atâta frică de el, devenind constructor al unei societăți în care interesul colectiv, reprezentat cu autoritate de către stat, prelua locul central, în detrimentul interesului individual, particular, al cetățeanului. Sperăm că materialul documentar oferit, prelucrat și, nu rareori, adnotat cu comentariile noastre, să-i ajute pe cei interesați să mențină în memorie evenimente, fapte și fenomene care nu pot și nu trebuie să fie uitate, sub multiplele lor aspecte, inclusiv unele mai puțin negative.

După o punere față în față a celor două sisteme economice și politice, fundamental diferite, opuse doctrinar și rivale din punct de vedere politic, revenim, într-un capitol distinct, la partea capitalistă a lumii, unde anii 1930 au adus, prin acumulări de criză, tensiuni și frustrări sociale, un nou tip de regim politic, dictatura și fascismul, și un nou tip de economie și de conducere economică: dirijismul economic, în care regăsim fenomene de protecționism, intervenționism statal și centralism, asemănătoare celor din economia socialistă, în speță cea sovietică din acel timp; deosebirea și opoziția au rămas pe planul ideologiei, propagandei și confruntării politice.

Am încercat să documentăm cum imperfecțiunile și frustrările generate de sfârșitul Primului Război Mondial, la care s-au adăugat consecințele crizei generale din 1929-1933, accentuate de politicile economice ale regimurilor de dictatură și completate cu ambițiile revanșarde ale acestora, au grăbit pregătirile pentru un nou război, care s-a experimentat în Spania anilor 1936-1939, pentru a se materializa în cea mai mare conflagrație mondială a tuturor timpurilor și care, depășind în orori, distrugerii și consecințe pe cea precedentă, a reclamat și o nouă etichetare istorică: primul și al doilea război mondial. În acesta din urmă nu doar că s-au confruntat atât marile puteri occidentale între ele, puterile „istorice” (SUA, Anglia, Franța, Marea Britanie și aliații lor) și noile puteri emergente (Germania, Italia, Japonia), dar, pentru prima dată, a avut loc și confruntarea istorică între forțele militare ale unui regim fascist nazist cu cele ale unui regim autoritar comunist; confruntarea germano-sovietică a constituit, dincolo de bătălia pentru „spațiul vital” și supremația etnică germană, și o confruntare, pe viață și pe moarte, chiar la propriu, între ceea ce a dat, mai exacerbant și mai violent, capitalismul interbelic și ceea ce a experimentat, mai agresiv și mai propagandistic, un regim comunist, întruchipat de

Uniunea Sovietică stalinistă. Cartea de față cercetează anii de război 1914-1918, cu înrâuririle lor economice, politice și sociale, și perioada interbelică, cu dezvoltările ei contradictorii și tensiunile ei, care au explodat, începând cu 1939; volumul următor va începe cu anii celui de-al doilea război mondial. Până atunci, urăm cititorilor noștri o lectură plăcută și rămânem deschiși la orice comentariu și dezbateri.

Autorii